

De veranderende rol van de actuaris binnen het pensioenactuarium

In december 2022 is de Wet toekomst pensioenen (Wtp) door de Tweede Kamer aangenomen. Op het moment van schrijven is de wet in behandeling in de Eerste Kamer. Pensioenfondsen, uitvoeringsorganisaties en werkgevers zijn zich inmiddels aan het voorbereiden op de invoering van deze nieuwe wet. Wij verwachten dat de rol van de actuaris binnen het pensioenactuarium door de Wtp nog meer gaat veranderen. Het is een verandering die al langer gaande is en deze wet gaat dit proces versnellen: we zullen nog beter moeten uitleggen wat we aan het doen zijn.

Voorheen vergaderden de besturen van de pensioenfondsen een aantal keren per jaar. Nederland telde ruim 1.000 pensioenfondsen en de actuarissen waren hierbij veelal de hele vergadering aanwezig. Ze beheerden de agenda en bereidden tal van adviezen voor. Inmiddels is er veel veranderd. Het aantal pensioenfondsen is drastisch gedaald tot zo'n 200. Daarnaast is het adviseren van pensioenfondsen breder en veelomvatter geworden onder meer door toegenomen regelgeving, governancevereisten en de rol van uitbestedingspartners. Zo hebben pensioenfondsen nu meer ondersteuning nodig op gebied van beleggingen, governance, juridische zaken en data. De rol van de actuaris, als dé trusted advisor, is hiermee niet meer hetzelfde in omvang als voorheen.

De vraag is: hoe gaat de komst van de Wtp hier op korte en lange termijn iets aan veranderen? Om deze vraag te beantwoorden bespreken we de huidige situatie en de nabije toekomst, met de transitie als gevolg van de invoering van de Wtp als zwaartepunt, en tot slot, de veel langere termijn waarin mogelijk verdere pensioen-transformaties een rol gaan spelen.

Terug naar het hier en nu. De (pensioen)actuaris is al geruime tijd niet meer enkel iemand die de berekeningen maakt en de uitkomsten meeneemt naar klanten en daar de cijfers bespreekt als 'given facts'. Nee, de huidige actuaris is een brede pensioenprofessional, met ook kennis van de vakgebieden die het actuarium en de uitvoering van de pensioenregeling nauw raken. In vergelijking met onze rol tien jaar geleden is er al het nodige veranderd en daar zijn een aantal aanleidingen voor.

Allereerst, het aantal (overgangs)regelingen die uitgevoerd moeten worden door een pensioenfonds is veel kleiner geworden. Deze afname maakt de situatie overzichtelijk, waardoor het nu al minder complex is met nog maar één of enkele toezegging(en). Hier hebben we onze les geleerd door alle aanpassingen zo min mogelijk te vertalen in complexe en ondoorzichtige overgangsregelingen die in de uitvoering tot problemen en/of hoge (advies)kosten hebben geleid. Laten we deze les ook ter harte nemen wanneer wij de Wtp-transitie inclusief compensatieafspraken gaan vormgeven.

Ten tweede is de wet- en regelgeving verder toegenomen en op bepaalde onderdelen, bijvoorbeeld door richtlijnen van de toezichthouders, concreter ingevuld. Dit betekent dat er minder bewegingsruimte voor de actuaris is overgebleven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de invulling van ervaringssterfte of kostenopslagen bij pensioenfondsen, waarbij vooral de richtlijnen bepalen hoe deze ingevuld worden. Natuurlijk is er nog verschil in aanpak en is een (deels) fondsspecifieke oplossing mogelijk, maar wat we vooral zien is dat methoden en onderbouwingen naar elkaar toe evolueren op basis van de richtlijnen van de toezichthouder.

Tegelijk zijn er wel degelijk voldoende grotere vraagstukken waarbij de actuaris zijn/haar toegevoegde waarde kan laten zien. Deze

uitdagingen hangen met name samen met het begrip 'evenwichtige belangenafweging'. Dit begrip is een open norm. Bestuurders van pensioenfondsen dienen dit concept zelf nader vorm te geven, waarbij ze moeten vaststellen of er onbedoelde en ongewenste herverdelings-effecten tussen groepen deelnemers plaatsvinden. De recente (hoge) indexatiebesluiten hebben ongetwijfeld tot verhitte discussies over evenwichtigheid geleid. Het is juist hier waar de actuaris kan laten zien wat dat betekent voor de verschillende groepen belanghebbenden in het pensioenfonds. Niet alleen in kille cijfers, maar juist ook kwalitatief.

DE ACTUARIS MOET EN ZAL HIER EEN PROMINENTE ROL PAKKEN

Dat brengt ons bij de rol van de actuaris in de aanstaande transitie bij invoering van de Wtp. Het pensioenlandschap verandert hierbij van pensioentoezegging of -belofte naar premietoezegging. We denken niet langer in pensioen, maar in vermogen. Deze transitie is een majeure operatie, waarbij de wetgever nadrukkelijk aangeeft dat deze evenwichtig moet zijn voor alle belanghebbenden. Maar ook hier is deze norm – ondanks herhaald aandringen vanuit de Tweede Kamer – niet verder ingevuld. Ja, we weten dat het iets betekent als naast de baten, ook de lasten eerlijk verdelen over groepen en generaties. En ja, de wetgever heeft een aantal (actuariële) methoden benoemd die tijdens de transitie, of in de uitvoering na de transitie, een prominente rol gaan krijgen. We krijgen, bijvoorbeeld, te maken met de keuze tussen de 'standaardmethode' en de 'VBA-methode' voor het invaren van de pensioenen in het nieuwe stelsel, we moeten voor elk leeftijdscohort de effecten beoordelen aan de hand van 'netto profijt' berekeningen en we gaan in het nieuwe stelsel de 'solidariteitsreserve' inzetten om de nadelige effecten van negatieve schokken in beleggingen en levensverwachting te mitigeren voor bepaalde groepen en generaties. De actuaris moet en zal hier een prominente rol pakken. Niet alleen in het rekenwerk en het onderbouwen van adviezen voor de besluitvorming van besturen, maar juist ook in het uitleggen en interpreteren van zijn of haar werk. We hebben immers te maken met complex rekenwerk en uitkomsten die soms lastig te interpreteren kunnen zijn, met niet alleen gevolgen voor de deelnemers nu, maar ook in de

toekomst. Nog meer dan voorheen zullen we de modellen, methoden en scenario's op waarde moeten schatten en de beperkingen hiervan inzien en voor het voetlicht brengen.

Echter, als we nu één ding de afgelopen jaren gezien hebben, is het wel dat de modelmatige wereld niet altijd een juiste inschatting is van de grillige werkelijkheid. Wie had het immers voor mogelijk gehouden dat we in een tijdsbestek van slechts drie jaar geconfronteerd zouden worden met een wereldwijde pandemie, met sterk dalende beurzen en rentes als gevolg, gevolgd door een krachtig economisch herstel? Om vervolgens te maken te krijgen met de economische gevolgen van een oorlog op het Europese continent, met hoge inflatie en stijgende rentes. Dit scenario zat in geen enkele set, maar werd wel werkelijkheid. Modellen zijn een goed hulpmiddel, die iets (kunnen) zeggen over de risicoverdeling van bepaalde uitkomsten. Maar dit goed uitleggen is en blijft een enorme uitdaging, niet alleen aan de besturen van de pensioenfondsen, maar vooral aan de individuele deelnemers in een pensioenregeling. Dat gaat veel meer dan nu om het managen van de verwachtingen van de deelnemers.

De invoering van de Wtp, met in veel gevallen een dubbele transitie van zowel verleden (invaren) als toekomst (toezegging) is zo veelomvattend dat we als actuarissen nog meer dan voorheen moeten inzetten op uitleg, interpretatie én waarde-inschatting van onze berekeningen en adviezen.

Kijken we over de grenzen heen van de Wtp dan ziet het pensioenlandschap er straks eenvoudiger uit. Het zal naar onze mening niet de laatste stelselherforming zijn. Wij zien een toekomst waarin verdere individualisering en integratie van pensioenen, wonen en zorg naar individueel 'financial wellbeing' ons waarschijnlijk te wachten staan. Dit betekent voor actuarissen ook dat we in staat moeten zijn om over de grenzen van het traditionele pensioendomein heen te kijken en kennis op te doen van de andere pilaren. Ons vakgebied staat niet stil maar wordt breder, waarbij de speerpunten interpretatie, uitleggen en schatten op waarde, een grotere rol blijven houden. Dat vraagt dus ook om een bredere blik van onszelf. ■

H.J.F. Baggen MSc AAG (links) is manager bij EY.

Dr. T.H. Burggraaf MPLA is associate partner bij EY.

